

Gedragsprotocol Sociale veiligheid

Schooljaar 2020-2021

Inhoud

Inleiding	2
1. Visie van de school	3
2. Doel van het gedragsprotocol	4
3. Grondslag gedragsprotocol	5
4. Concrete aanpak sociale veiligheid	7
4.1 Kwaliteitsverbetering	7
4.2 Kind- gesprekken	7
4.3 Schoolregels.....	7
4.4 Algemene schoolregels	8
4.5 Overige regels en routines	9
4.6 Afspraken over materiële zaken	11
4.7 Het naleven van schoolregels afspraken over belonen.....	12
4.8 Stappenplan bij ongewenst gedrag	13
(gebaseerd op PBS goed gedrag kun je leren, A. Golly& J. Sprague Pica).....	13
5. Uitvoering sociale en fysieke veiligheid	14
5.1 Bewaking en toetsing sociale veiligheid	14
5.2 Bewaking en toetsing fysieke veiligheid	14
Bijlagen	15
Bijlage 1 Kwink	15
Bijlage 2 Kind- gesprekken	16
Bijlage 3 Regels zelfstandig werken	19
Bijlage 4 Pestprotocol.....	21
4.1 Het pestprotocol	28
Bijlage 5 Schorsing en verwijdering	30
5.1 Time-out, schorsing en verwijdering van een leerling.....	30
5.2 Protocol Time-out, schorsing en verwijdering van een leerling.	31
5.2.1 Time-out	32
5.2.2. Schorsing	33
5.2.3 Verwijdering	34
5.3 Voorbeeldbrief schorsing	35
5.4 Voorbeeldbrief verwijdering	36
Bijlage 6 Klachtenregeling	37
Bijlage 7 Sociale Kaart	38
Literatuurlijst	39

Inleiding

Leerlingen doen op school cognitieve vaardigheden op, ontmoeten leeftijdsgenoten en maken kennis met de samenleving, met normen, waarden en omgangsvormen. De website van de PO raad (https://www.poraad.nl/files/140930_actieplan_sociale_veiligheid_op_school.pdf) geeft aan dat bij dit leerproces ook het leren en oefenen met de omgangsvormen en soms ook het overschrijden van grenzen hoort.

Dit alles kunnen leerlingen binnen een sociaal veilig pedagogisch klimaat ontwikkelen. In een veilig pedagogisch klimaat spelen leerkrachten een belangrijke rol. De leerkrachten signaleren grensoverschrijdend gedrag tijdig en grijpen adequaat in. De leerkrachten dragen zelf de waarden en normen uit en zij laten voorbeeldgedrag zien.

Het begin van het schooljaar is van groot belang om een sociaal veilig pedagogisch klimaat te realiseren. De groepsvorming start en de leerkracht stelt met de groep duidelijke regels op.

Vanuit onze school leren leerkrachten dit didactisch en pedagogisch te begeleiden. Om een veilig schoolklimaat voor een ieder te creëren zijn er grenzen en regels. Leerlingen worden in eerste instantie aangemoedigd om positief gedrag te laten zien. Wanneer er grensoverschrijdend gedrag wordt waargenomen, is het adequaat optreden tegen grensoverschrijdend gedrag een eerste stap. In dit protocol gaat het primair om aandacht voor de veiligheid van alle leerlingen.

1. Visie van de school

Als basisschool de Wegwijzer dragen wij de volgende visie ten aanzien van de sociale veiligheid: 'In ons pedagogisch klimaat voelt iedereen zich veilig, geaccepteerd en kan iedereen zich maximaal ontplooien'. Wij bieden structuur en veiligheid en benaderen elkaar positief.

In ons onderwijs bieden wij een gestructureerde en uitdagende leeromgeving, waarbij we het beste uit de kinderen halen. De kinderen worden betrokken bij het eigen leerproces door middel van kind gesprekken. Ouders voelen zich gehoord op basis van wederzijds vertrouwen en weten dat hun kind wordt gezien. Het team en ouders dragen een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid wat betreft de ontwikkeling van het kind. Het belang van het kind staat centraal. Het team van CBS De Wegwijzer is transparant en betrokken. Wij werken in een goede sfeer waarin we elkaar feedback durven en kunnen geven.

De school is de plaats waar de kinderen dagelijks spelen, leren en werken. De schoolomgeving moet veilig zijn. De kinderen moeten zich er thuis voelen. We hebben respect voor elkaar en onderling begrip, ook al zijn we allemaal verschillend. We hebben allemaal onze gaven en talenten gekregen en de school is ervoor, die te helpen ontwikkelen: om die voor God, zichzelf en de ander in te zetten. Dit betekent dat wij samen zullen werken aan het ontdekken en ontplooien van deze gaven en dat wij willen aansluiten bij ieders specifieke talenten. Dit vraagt een zorgvuldige inzet van leerkrachten en kennis van zorg voor ieder kind. Wij willen kinderen leren evenwichtig en in goede harmonie met elkaar om te gaan. Verantwoordelijkheid en respect in de onderlinge omgang zijn belangrijk. De leerkrachten ondersteunen dit proces, begeleiden het en corrigeren waar nodig.

Om dit klimaat te versterken:

- Vragen we God om hulp voor alles wat wij op school doen.
- Worden er dagopeningen gehouden waarin kan worden meegeleefd met bijzondere gebeurtenissen van familie, bekenden en anderen in de samenleving.
- Besteden wij aandacht aan christelijke feestdagen en vieringen.
- Willen wij vanuit een positieve houding meer aansluiten bij de mogelijkheden van ieder kind.
- Werken wij als leerkrachten meer samen.
- Hebben wij respect voor de kinderen, voor elkaar als collega's en de kinderen onderling. We verwachten van alle kinderen dat zij respectvol deelnemen aan het bidden, de godsdienstlessen, de vieringen en het zingen van religieuze liederen. Ook voeren ze de daarbij behorende opdrachten uit.

2. Doel van het gedragsprotocol

Dit gedragsprotocol is opgesteld om betrokkenen te laten zien wat wij op de Wegwijzer doen om gewenst gedrag te bevorderen en hoe leerkrachten, kinderen en ouders gezamenlijk een veilige en positieve leeromgeving kunnen creëren. Tevens geeft dit protocol weer wat de vervolgstappen zijn bij aanhoudend grensoverschrijdend gedrag en pestgedrag binnen onze school.

Dit protocol is aansluitend bij onze methode voor sociaal emotioneel leren genaamd: 'Kwink'. De methode werkt preventief wat betreft grensoverschrijdend gedrag. Naast onze methode Kwink maken wij dit schooljaar ook gebruik van de aansluitende methode: 'Goed gedrag'. Deze methode maakt de regels buiten de klas duidelijk. Hierbij kunt u denken aan de volgende ruimtes: het schoolplein, de gang, de toiletten, de teamkamer en het kantoor van de directie.

Naast een programma dat is gericht op het voorkomen van pest- of ongewenst gedrag is het ook belangrijk dat het duidelijk is hoe wij hiermee omgaan. Hiervoor zijn regels en gedragsafspraken gemaakt. Deze afspraken zijn omschreven in het protocol.

3. Grondslag gedragsprotocol

In onze school zijn er regels voor de algemene ruimtes, het schoolplein en in de groep. De leerlingen leren in het begin van het schooljaar de onderstaande regels voor de beschreven ruimtes aan. Hieronder een kort overzicht van de schoolregels die wij hanteren op het plein, de openbare ruimten en de groep voor de leerlingen.

Regels algemene ruimtes

ruimte	respect	veiligheid	verantwoordelijkheid
schoolregels	<ul style="list-style-type: none"> - Wij zijn aardig - Wij luisteren naar volwassenen 	<ul style="list-style-type: none"> - Wij zorgen voor elkaar 	
plein	<ul style="list-style-type: none"> - Wij zijn eerlijk bij het spel 	<ul style="list-style-type: none"> - Wij houden onze handen en voeten bij onszelf. 	<ul style="list-style-type: none"> - Wij lossen het samen op - Wij gaan naar de leerkracht als wij er samen niet uitkomen. - Wij stoppen met spelen als de bel gaat - Wij gaan twee aan twee in de rij staan
gang	<ul style="list-style-type: none"> - Wij praten zachtjes 	<ul style="list-style-type: none"> - Wij lopen rustig - Wij houden onze handen en spullen bij ons. 	<ul style="list-style-type: none"> - Wij hangen onze jas aan de kapstok en zetten onze tas op de goede plek
werken op de gang	<ul style="list-style-type: none"> - Wij praten zachtjes. 		<ul style="list-style-type: none"> - Wij maken ons werk - Wij gaan terug naar de klas als wij klaar zijn - Wij ruimen onze spullen op als wij klaar zijn
toiletten	<ul style="list-style-type: none"> - Wij gaan naar onze eigen toilet 	<ul style="list-style-type: none"> - Wij wassen onze handen en drogen ze af - Wij gebruiken één keer zeep - Wij houden de vloer en het toilet droog en schoon 	<ul style="list-style-type: none"> - Wij zitten op het toilet - Wij spoelen het toilet door als wij klaar zijn - Wij gaan naar de klas als wij klaar zijn met het toiletbezoek.
kantoren	<ul style="list-style-type: none"> - Wij gaan terug naar de klas als het bordje 'niet storen' op de deur hangt - Wij kloppen op de deur en wachten op een teken 		
kleedkamer	<ul style="list-style-type: none"> - Wij geven elkaar de ruimte - Wij praten zachtjes. 		<ul style="list-style-type: none"> - Wij leggen onze kleren bij elkaar
gymzaal	<ul style="list-style-type: none"> - Wij spelen sportief 	<ul style="list-style-type: none"> - Wij gebruiken de materialen waarvoor deze bedoeld zijn 	<ul style="list-style-type: none"> - Wij stoppen met de activiteit bij een fluit/klap signaal - Wij blijven staan op de plek waar wij zijn bij een fluit/klap signaal

Regels in de klas

situatie	respect	veiligheid	verantwoordelijkheid
binnenkomen en weggaan	<ul style="list-style-type: none"> - Wij groeten elkaar bij het binnenkomen - Wij zeggen elkaar gedag bij het weggaan 		<ul style="list-style-type: none"> - Wij halen onze stoel van de tafel bij het binnenkomen - Wij zetten onze stoel op de tafel bij het weggaan (wanneer aangegeven door de leerkracht)
kring en instructie	<ul style="list-style-type: none"> - Wij luisteren naar elkaar en de juf/meester - Wij steken onze vinger op als wij de beurt willen 	<ul style="list-style-type: none"> - Wij zitten rustig op onze stoel 	
zelfstandig werken	<ul style="list-style-type: none"> - Wij zijn stil 		<ul style="list-style-type: none"> - Wij maken het werk - Wij gebruiken het blokje als wij een vraag hebben en gaan door met de volgende opdracht totdat er hulp geboden wordt.
eten en drinken	<ul style="list-style-type: none"> - Wij praten alleen als onze mond leeg is 		<ul style="list-style-type: none"> - Wij zorgen dat de tafel leeg is - Wij doen het eigen afval in de prullenbak - Wij eten en drinken op de eigen plaats
wc-bezoek			<ul style="list-style-type: none"> - Wij draaien de hanger om als wij naar het toilet gaan - De groepen 3 t/m 8 gaan zoveel mogelijk in de pauzes naar de wc. - Er mag één kind tegelijk naar de wc.
handvaardigheid		<ul style="list-style-type: none"> - Wij gebruiken het gereedschap waarvoor het bedoeld is 	<ul style="list-style-type: none"> - Wij houden de vloer netjes - Wij gebruiken materiaal waarvoor het bedoeld is - Wij ruimen op wat wij hebben gebruikt
vrije keuzemomenten en spel	<ul style="list-style-type: none"> - Wij geven elkaar de ruimte - Wij spelen eerlijk 	<ul style="list-style-type: none"> - Wij kiezen een handige plek 	<ul style="list-style-type: none"> - Wij blijven bij ons eigen spel

4. Concrete aanpak sociale veiligheid

4.1 Kwaliteitsverbetering

Het team van de Wegwijzer werkt als een driehoek samen met ouders en leerlingen om de kwaliteit van sociale veiligheid te waarborgen. Ieder schooljaar wordt er een quickscan afgenomen bij leerkrachten, leerlingen en ouders voor een meting van de sociale veiligheid. Deze vragenlijst wordt afgenomen door middel van WMK (werken met kwaliteitskaarten).

4.2 Kind- gesprekken

Met het invoeren van kind- gesprekken op de basisschool is het doel voornamelijk gesteld op het antwoord krijgen op de volgende vragen: Hoe gaat het met het kind op school, waar is het kind goed in, waar heeft het kind extra begeleiding in nodig en wat zijn persoonlijke zaken die het kind nog wil bespreken? Door deze vragen centraal te stellen, kan de leerkracht erachter komen wat belemmerende en stimulerende factoren voor de ontwikkeling van het kind zijn. De leerkracht zal zijn aandacht moeten richten op de vraag wat dit kind nodig heeft. Wanneer een kind specifieke zorg nodig heeft, kan er in het gesprek een doel worden opgesteld waar een periode aan gewerkt kan worden. Vervolgens reflecteren de leerkracht en het kind in een vervolgesprek of de gestelde doelstelling bereikt is en stellen zij wanneer nodig een nieuw doel op waarin de onderwijsbehoeften van het kind naar voren komen.

4.3 Schoolregels

De school is de plaats waar de kinderen dagelijks spelen, leren en werken. De schoolomgeving moet veilig en plezierig zijn. De kinderen moeten zich er thuis voelen. We hebben respect voor elkaar en onderling begrip, ook al zijn we allemaal verschillend. We hebben allemaal onze gaven en talenten gekregen en de school is er voor om deze te helpen ontwikkelen: om die voor God, zichzelf en de ander in te zetten. Dit betekent dat wij samen zullen werken aan het ontdekken en ontplooien van die gaven en dat wij willen aansluiten bij ieders specifieke talenten. Dit vraagt een zorgvuldige inzet van leerkrachten en kennis van zorg voor ieder kind. Wij willen kinderen leren evenwichtig en in goede harmonie met elkaar om te gaan. Verantwoordelijkheid en respect in de onderlinge omgang zijn belangrijk. De leerkrachten ondersteunen dit proces, begeleiden het en corrigeren waar nodig.

Duidelijke afspraken dragen bij aan een veilig pedagogisch schoolklimaat. Een klimaat waarin leerlingen en leerkrachten weten wat van hen verwacht wordt en waar voornamelijk gelet wordt op hetgeen wat al goed gaat.

In het naleven van onze schoolregels onderscheiden wij:

- Algemene schoolregels
- Overige regels en routines
- Afspraken over materiële zaken

4.4 Algemene schoolregels

De waarden die wij op onze school hanteren zijn de waarden uit de methode: 'Goed gedrag'. Deze methode zetten wij naast de methode: 'Kwink' in voor het sociaal emotioneel leren. Met alle groepen van de school hebben wij samen de belangrijkste regels opgesteld aan de hand van waarden. De volgende waarden staan centraal: Respect, veiligheid en verantwoordelijkheid. Hieronder een overzicht van de door ons opgestelde regels.

Respect:

1. Wij zeggen elkaar gedag
2. Wij praten zacht
3. Wij zijn eerlijk
4. Wij luisteren naar alle volwassenen
5. Iedereen doet ertoe en hoort erbij
6. Wij luisteren naar elkaar en geven duidelijk aan wat wij willen
7. Wij praten met nette woorden tegen elkaar

Veiligheid:

1. Wij zorgen goed voor de spullen van onszelf en van een ander
2. Wij houden onze handen en voeten bij onszelf
3. Wij wandelen rustig in de gang
4. Wij gaan bij aankomst in de gymzaal zitten op de lijn
5. Wij zijn ook online aardig tegen elkaar
6. Wij gaan op een veilige manier om met de materialen in de klas
7. Wij lopen met onze fiets op het plein

Verantwoordelijkheid:

Dit is de overkoepelende waarde ten aanzien van respect en veiligheid. Wanneer wij deze regels ons eigen maken, voelen wij ons verantwoordelijk ten aanzien van elkaar en de school.

1. Wij lossen ruzies op
2. Wij ruimen onze spullen netjes op
3. Wij gebruiken onze fluisterstem
4. Wij helpen elkaar
5. Wij wachten op onze beurt
6. Wij zorgen voor elkaar
7. Wij gaan voor en na het buitenspelen naar de wc

Elke twee weken staat er een Kwinkregel centraal. Deze regel wordt centraal opgehangen in de groepen. De Kwinklessen zijn ieder schooljaar actueel en zijn gericht op het ontwikkelen van sociaal emotionele competenties van de leerlingen.

4.5 Overige regels en routines

Regels voor het in en uitgaan van de school:

- Wij gaan bij aankomst op het schoolplein vanaf 8.20 uur naar binnen. Bij de deur verwelkomt onze juf of meester ons.
De groepen 1, 2 en 3 gaan via de kleuteringang naar binnen.
De groepen 4 en 5 via de hoofdingang.
Groep 6 komt via de eigen nooduitgang naar binnen.
Groep 7 komt via de nooduitgang van de teamkamer naar binnen.
Groep 8 komt via de eigen nooduitgang naar binnen.
- Wij mogen alleen eerder in school komen als dat is afgesproken met de juf of meester. Bijvoorbeeld voor een spreekbeurt of om onze tas met eten en drinken binnen te brengen wanneer de gymles op het rooster staat in de ochtend.
- Wij worden begroet door onze juf of meester bij de deur.
- Wij lopen rustig in de school.
- Wij praten zachtjes in de gang.
- In groep 1 mogen de ouders hun kind naar de klas brengen.
- In groep 2 mogen de ouders hun kind tot aan de meivakantie naar de klas brengen.
- In groep 3 mogen de ouders de eerste schoolweek hun kind naar de klas brengen.
- In groep 4 t/m 8 komen de ouders alleen binnen bij de leerkracht om bijzonderheden te melden.
- Wij hangen onze jas aan de kapstok en zetten onze tas op de kapstok.
- Wij gaan rustig zitten op onze plaats. En wij weten wat wij mogen doen in de groep.
- De dag wordt begonnen en afgesloten met een gebed of lied.
- Na schooltijd pakken wij onze spullen van de kapstok en gaan wij rustig naar buiten. De leerkrachten staan bij de deur. De leerkrachten van de groepen 1 en 2 lopen met de leerlingen mee naar buiten. Wanneer de ouders er nog niet zijn, blijft het kind bij de eigen leerkracht wachten.

Pleinregels:

- Wij spelen en blijven op ons eigen plein.
- Voor schooltijd blijven wij buiten tot de bel gaat.
- Voor schooltijd en in de pauze blijven wij op het plein. Wij komen niet op de stoep of achter de schuur/de heg.
- Wij lopen op het schoolplein met de fiets.
- Voor schooltijd en in de pauze is er een pleinwacht. Als er iets gebeurt, ga je naar de pleinwacht.
- Wanneer wij zijn gevallen of gewond zijn, stuurt de pleinwacht ons naar binnen. Daar zorgt een andere juf of meester voor eerste hulpverlening.
- De fietsen van de juffen en meesters laten wij netjes staan.
- Wij spelen tikspelletjes.
- Stop= stop.
- Wij spelen met de bal op de daarvoor bestemde plaats op het plein. (Het stuk plein naast de kleuteringang). Elke dag heeft een groep het balspel.
- Wij mogen touw springen maar spelen niet met touwen.

Regels in de school:

Regels kring

- Wanneer wij iets willen vertellen, wachten wij op onze beurt.
- Wij laten een ander uitpraten en luisteren gericht.
- Wij kijken elkaar aan.

(Samen)Werken

- Wij houden ons aan de afspraken die bij de blokjes horen (zie bijlage 4).
- Wij zorgen ervoor dat anderen ongestoord kunnen werken.
- Wij lopen zo min mogelijk door het lokaal.
- Er is een vaste plek waar wij het werk inleveren.

Werkplekken

- Wij werken rustig aan de gekregen opdrachten.
- Op de stiltewerkplekken in de teamkamer werken we alleen in stilte.
- Wij zorgen ervoor dat anderen ongestoord kunnen werken.

Verjaardagen

- De leerlingen van de groepen 3 t/m 8 trakteren in de eigen klas en mogen een traktatie met verjaardagskaart centraal in de teamkamer neerleggen, zodat elke leerkracht een verjaardags-wens voor de jarige kan opschrijven.
- De kleutergroepen trakteren in de eigen klas en eventueel bij broertjes en zusjes.

Opruimen

- Wij ruimen onze eigen spullen op.
- Wij zijn zuinig op onze spullen en zorgen ervoor dat onze tafels en lades netjes zijn.
- Vanaf groep 3 helpt de klassendienst aan het einde van de dag met het opruimen van de laatste dingen in de klas en de gang bij de klas.

Toiletregels

- Wij gaan zoveel mogelijk in de pauzes naar het toilet.
- Wij gaan tijdens de instructie van een leerkracht niet naar het toilet.
- Wij trekken het toilet door en wassen onze handen.
- Wij gebruiken closetpapier, zeep en (papieren) handdoekjes op de juiste manier.

Huishoudelijke regels

- Wij kloppen aan wanneer wij een andere klas binnengaan.
- Wij laten de spullen van de juf of meester staan.
- Wanneer wij met meerdere groepen bij elkaar zijn, worden wij stil en luisteren wij wanneer de leerkracht zijn/haar hand opsteekt.
- Wij komen alleen in de personeelskamer als wij een werkopdracht hebben gekregen.
- Wij mogen kopieën ophalen maar niet zelfstandig kopiëren.

- Wij komen alleen in het magazijn als de juf of meester hiervoor toestemming heeft gegeven.

4.6 Afspraken over materiële zaken

Kleding

- Leerlingen komen voldoende gekleed op school. Geen blote buiken/borst.
- In de klas mogen leerlingen geen petten, mutsen en andere hoofddeksels dragen.

Sieraden

- De school is niet verantwoordelijk voor het zoekraken van sieraden.
- De sieraden mogen met gymnastiek thuis gelaten worden. Dit i.v.m. veiligheid voor de kinderen.

Mobiele telefoons

- De telefoons worden ingezameld aan het begin van ieder dagdeel of worden in de eigen tas bewaard.
- De telefoons staan uit onder schooltijd.
- De school is niet verantwoordelijk voor het zoekraken van mobiele telefoons.
- De mobiele telefoon wordt niet op school gebruikt. Met uitzondering van gegeven opdrachten door de eigen groepsleerkracht.

Speelgoed

- Speelgoed dat agressie uitlokt (geweren, pistolen, zwaarden etc.) is op school niet toegestaan.
- De school is niet verantwoordelijk voor het stuk of zoekraken van speelgoed.

Wapens en vuurwerk

- Scherpe voorwerpen, (zak) messen, wapens en vuurwerk zijn verboden op school.

Fietsen

- De fietsen en steps staan in het parkeergebied van de fietsen achter de school.
- De fietsen moeten op slot staan.
- De school is niet aansprakelijk voor schade of diefstal.

4.7 Het naleven van schoolregels afspraken over belonen

Door het naleven van de schoolregels willen wij leerlingen zelf verantwoordelijkheid laten dragen voor de indicatoren respect, veiligheid en verantwoordelijkheid. Deze indicatoren komen ook terug in de methode: 'Goed gedrag' die wij als school gebruiken. Wij corrigeren regel gestuurd en volgens de aanpak van de methode: 'Goed gedrag'. Als team dragen wij een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor alle kinderen met betrekking tot het belonen van goed gedrag en het corrigeren van ongewenst gedrag.

Belonen

Wij gaan uit van een pedagogisch positieve benadering. De eerste belangrijke factor voor schooleffectiviteit is het pedagogisch klimaat (Essink, 2007; Marzano, 2007; Scheerens, 2007). De school moet een veilige plek zijn met duidelijke regels. Een goede interactie tussen leerkrachten en leerlingen en een positieve omgang tussen kinderen onderling worden genoemd als belangrijke factoren voor een sterk pedagogisch klimaat (Oostdam, 2009).

Het benoemen en belonen van gewenst gedrag wordt door leerkrachten op verschillende manieren uitgevoerd. Gewenst gedrag wordt gestimuleerd wanneer leerlingen horen wat er goed gaat. Positieve aandacht en complimenten gericht op gewenst gedrag dragen bij aan een positief zelfbeeld en sociaal emotionele ontwikkeling.

Voorbeelden sociaal belonen:

- Glimlachen
- Duim opsteken
- Een knipoog
- Een compliment geven

Voorbeelden materieel belonen:

- Een sticker
- Een stempel
- Een krul
- Met gekleurde pen schrijven
- Een kaartje bij het verdienen van vijf- tien smileys op het bord (afhankelijk van de leeftijd).

Voorbeelden van een groepsbeloning:

- Een lied op het digibord
- Spelletjes uit de kast kiezen
- Spelletje in de klas
- Een aantal minuten iets voor jezelf doen
- Buiten spelen

4.8 Stappenplan bij ongewenst gedrag

(gebaseerd op PBS goed gedrag kun je leren, A. Golly & J. Sprague Pica)

Stappen bij ongewenst gedrag	Voorbeeldsituatie: Sara is luidruchtig tijdens het werken in de gang
<p>Stap 1: vragen en benoemen De leerkracht vraagt aan de leerling wat de gedragsregel is. De leerkracht geeft een compliment wanneer de leerling het goede antwoord geeft. Als de leerling het niet meer weet, herhaalt de leerkracht de gedragsregel.</p>	<p>‘Sara, wat is ook al weer de afspraak bij het werken in de gang?’ ‘De afspraak is: we praten zachtjes.’ Er worden positieve verwachtingen uitgesproken.</p>
<p>Stap 2: opdracht geven De leerkracht geeft de leerling de opdracht zich aan de regel te houden. De leerkracht loopt weg en observeert de leerling op afstand.</p>	<p>‘Sara, ik wil dat je nu zacht gaat praten.’ Leerkrachten gebruiken direct concreet taalgebruik en spreken met de ik-boodschap.</p>
<p>Stap 3: keuze geven De leerkracht geeft de leerling de keuze: of de leerling houdt zich aan de regel of de leerling kiest voor de consequentie.</p>	<p>‘Sara, je praat nog steeds te hard bij het werken. Dat is storend voor anderen. Ik wil dat je nu zacht gaat praten of ik stuur je terug naar de klas.’</p>
<p>Stap 4: De leerkracht benoemt dat de leerling zich niet aan de gedragsregel houdt en deelt de consequentie uit. De leerkracht zorgt ervoor dat de consequentie uitgevoerd wordt.</p>	<p>‘Sara, je praat nog steeds te hard bij het werken. Je gaat nu terug naar de klas.’</p>

5. Uitvoering sociale en fysieke veiligheid

5.1 Bewaking en toetsing sociale veiligheid

Het bewaken van de door ons opgestelde schoolregels zijn een verantwoordelijkheid voor ons als team en als individuele leerkracht. De algemene schoolregels worden vermeld en toegelicht in ons gedragsprotocol. Bij de start van een nieuw schooljaar bespreken de leerkrachten de algemene schoolregels en klassenregels en wordt er aandacht geschonken aan de gouden weken door middel van het uitvoeren van groepsvormende activiteiten.

Door de tweewekelijkse lessen van onze KWINK-methode werken wij preventief aan een goed pedagogisch klimaat in de klas. Naast onze KWINK-methode gebruiken wij de methode: 'Goed gedrag' om de algemene schoolregels aan te leren. Bij veelvoorkomend grensoverschrijdend gedrag zullen de regels groepsgewijs in herinnering worden geroepen. Dit gedragsprotocol is tevens zichtbaar op onze school website. Het doel hiervan is dat ouders op de hoogte zijn van onze aanpak met betrekking tot gedrag en instemmen met het plan van aanpak, wat betreft ongewenst gedrag.

5.2 Bewaking en toetsing fysieke veiligheid

Het bewaken van de fysieke veiligheid voor onze leerlingen van de Wegwijzer staat bij ons hoog in het vaandel.

Zo stellen wij voor al het onderwijzend en ondersteunend personeel een verklaring van goed gedrag verplicht voor het werken op onze school.

Dit gezien wij ook de fysieke veiligheid voor al onze leerlingen willen kunnen waarborgen.

Kijkend naar de speeltoestellen die wij in het speellokaal en op het schoolplein gebruiken, dragen wij zorg voor een strikte controle. Gezien onze leerlingen veelvuldig gebruik maken van het materiaal, vinden wij het als school belangrijk dat onze leerlingen hier veilig gebruik van kunnen maken.

In het schoolgebouw zijn er in de onderbouwgroepen Finger alerts tussen de deuren aangebracht om te voorkomen dat jonge kinderen de vingers tussen de deuren klemmen.

Het gebouw is tevens voorzien van een AED-apparaat, verschillende brandblussers, lifehammers en duidelijke vluchtroutes voor de fysieke veiligheid van onze leerlingen en het personeel.

Bijlagen

Bijlage 1 Kwink

Kwink past binnen het leergebied 'Oriëntatie op jezelf en de wereld' dat de kerndoelen 34 t/m 39 omvat en voldoet volledig aan de inhoudelijke eisen die hierbij horen. In dit leergebied oriënteren leerlingen zich op zichzelf, op hoe mensen met elkaar omgaan, hoe zij problemen oplossen en hoe zij zin en betekenis geven aan hun bestaan. Kwink bevordert ook actief burgerschap en sociale integratie, een wettelijke opdracht die scholen hiervoor sinds 2006 hebben.

Aanpak

Kwink bestaat uit jaarlijks twintig lessen. Dat komt neer op minimaal één les van circa 45 minuten per veertien dagen. Elke les bestaat uit een vaste opbouw. Er worden verschillende werkvormen ingezet, zoals een kringgesprek, rollenspel of liedjes.

Kwink sluit met de inhoud van de lessen naadloos aan bij de fasen van de groepsvorming. Hierdoor krijgt een leerkracht handvatten om de groepsvorming te sturen en de klas een positieve groep te laten worden.

Voorwaardelijk is dat kinderen over hun innerlijke wereld leren praten. Als hulpmiddel hierbij biedt Kwink structureel en gestructureerd emotiewoorden aan. Gedurende de acht jaren op de basisschool leert een kind 75 emotiewoorden aan en wordt het gestimuleerd deze te gebruiken.

De Kwink van de Week

De Kwink van de Week is een duidelijke, zichtbare gedragsverwachting. Deze is ontleend aan de doelstelling van de les en gekoppeld aan één van de vijf hierboven genoemde competenties. De Kwink van de Week wordt goed zichtbaar in het lokaal opgehangen. De kinderen en de leerkracht worden door de Kwink van de week regelmatig gestuurd op het gewenste gedrag dat in de Kwinkles aan de orde geweest is. Dit vergroot de kans dat het geleerde ook in andere situaties toegepast wordt.

Klassenmanagement

Of het nu gaat om een les sociaal-emotioneel leren of een leesles: klassenmanagement wordt gezien als de belangrijkste sleutel voor goede leerresultaten bij leerlingen. Klassenmanagement is de manier waarop een leerkracht alles wat in de klas gebeurt, van voorbereiding op een taalles tot ruzie in de pauze, aanpakt. Het kan gedefinieerd worden als: 'het scheppen van voorwaarden voor effectief onderwijs' (Klamer-Hoogma, 2012). Om leerkrachten te ondersteunen in het scheppen van die voorwaarden, geeft Kwink bij de lessuggesties voor goed klassenmanagement een link naar de inhoud of de doelstelling van de les. De suggesties gaan altijd over de vier belangrijkste gebieden waarvoor management in de klas nodig is: de houding van de leerkracht, de omgeving (klas/school/plein), het onderwijs en de groep. Je mag verwachten dat hierdoor een 'Kwinke leerkracht' ontstaat, die een positief voorbeeld van gewenst gedrag laat zien.

Bijlage 2 Kind- gesprekken

Format kind- gesprekken midden/bovenbouw

Naam leerling:

Gespreksdoel:

Introductie:

Startvragen:

Rompvragen:

Wat kun je erg goed? Waar ben je goed in?

Dit kan ik.			samengevat
--------------------	--	--	-------------------

Wat zijn je hobby's, wat doe je graag in je vrije tijd?

Vind ik leuk.			samengevat
----------------------	---	--	-------------------

Wat vind je leuk of fijn op school? Wat gaat goed op school?

Dit gaat goed.			
-----------------------	---	--	--

Met wie werk of speel je graag?

<p><i>mijn vriendje(s)..</i></p>		
----------------------------------	---	--

Wat vind je nog moeilijk op school? Waar heb je last van? Wat zou je kunnen helpen?

<p><i>Dit vind ik lastig.</i></p>		
<p><i>Hoe kan ik.</i></p>		

Welke afspraken helpen jou om beter te werken?

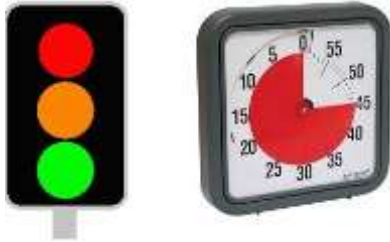

Wat wil je dat ik zeg of vertel in het gesprek met je ouders?

gesprek..

Bijlage 3 Regels zelfstandig werken

Voor een duidelijke doorgaande lijn van groep 3 t/m 8 omtrent zelfstandig werken, worden in dit document de regels hiervoor opgesteld. Het is van belang dat deze regels ieder jaar in de groepen worden besproken en worden gehanteerd. Deze regels gelden tijdens het **zelfstandig werken** van de groep. Door het werken met het stoplicht, time-timer en het blokje, leren de kinderen omgaan met uitgestelde aandacht.

Time-timer:

-Geeft aan hoeveel tijd de kinderen krijgen voor hun opgegeven werk;

Wanneer de kinderen starten met het zelfstandig werken, zet de leerkracht de time-timer op de tijd die de leerkracht geeft voor het zelfstandig werken.

Stoplicht:

-Geeft het geluidsniveau van het werken aan;

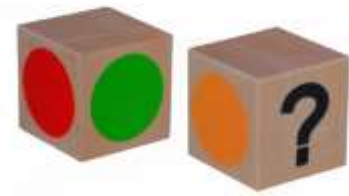
Wanneer de kinderen starten met het zelfstandig werken, zet de leerkracht het stoplicht op rood. Dit betekent dat de kinderen niet mogen overleggen of praten. Er wordt dus stil gewerkt. De leerkracht zet het stoplicht op oranje als er op fluisterende toon een vraag gesteld mag worden aan een ander. Het stoplicht gaat op groen wanneer kinderen met 'spreekstem' met elkaar mogen overleggen.

Blokje van de leerkracht:

- Geeft aan of de leerkracht beschikbaar is voor een groepje/individuele leerling aan de instructie tafel of voor de gehele groep;

De leerkracht heeft een groot blok op de instructietafel staan. Wanneer de leerkracht aan de instructietafel werkt met leerling(en), zet hij/zij het blok op rood. Dit betekent dat hij/zij niet gestoord mag worden door andere leerlingen. Wanneer de leerkracht de hulpronde door de klas gaat lopen, zet hij/zij het blok op een vraagteken. Dit houdt in dat de leerkracht zijn ronde één keer loopt om vragen te behandelen. Daarna gaat de leerkracht weer aan de instructietafel werken en zet hij/zij het blok weer op rood. Wanneer de leerkracht vrij beschikbaar is, zet hij/zij het blok op groen. De leerlingen weten dan dat de leerkracht een willekeurige route door de klas loopt om leerlingen te helpen.

Blokje leerling

Blokje:

- Geeft aan of een leerling een vraag heeft
- Geeft aan of een leerling ongestoord wil werken
- Geeft aan of een leerling een vraag wil beantwoorden van een medeleerling

Wanneer de kinderen starten met zelfstandig werken, zetten alle kinderen hun blokje op rood. Rood betekent dat zij stil zelfstandig werken. Wanneer het kind een vraag heeft, kan het blokje op het vraagteken worden gezet. Ondertussen kan het kind verder werken met een opdracht dat hij/zij wel weet. Wanneer de leerkracht haar/zijn ronde loopt, kan het kind de vraag stellen.

Wanneer het stoplicht naar oranje gaat, mag de leerling ook kiezen voor de groene kleur. Dit betekent dat het wel beschikbaar is om een klasgenoot te helpen. Wanneer hij/zij zelf een vraag heeft, mag het ook aan een klasgenoot vragen stellen, mits deze zijn/haar blokje op groen heeft. Dit overleggen gaat op fluistertoon.

Kleurenbetekenis stoplicht:

Rood: Ik werk zelfstandig en stil
Oranje: Ik gebruik mijn fluisterstem
Groen: Ik gebruik mijn spreekstem

Kleurenbetekenis blokje:

Rood: Ik wil niet gestoord worden
Groen: Kinderen mogen vragen aan mij stellen
Vraagteken: Ik heb een vraag

Bijlage 4 Pestprotocol

Een pestprotocol staat voor een verklaring van schoolbestuur, directie, leerkrachten, ouders en leerlingen waarin is vastgelegd dat men het pestprobleem op school volgens een bepaalde werkwijze aanpakt.

De positieve psychologie geeft weer dat de leerkracht de spil moet zijn in de aanpak van pestgedrag. Zo zeggen Bohlmeijer, Bolier, Westerhof (&) Walburg (2013) dat bij het bevorderen van het welbevinden en veerkracht bij leerlingen ook gedacht moet worden aan de bijdrage van de school in zijn totaliteit. Een brede combinatie van initiatieven, acties en maatregelen zorgt voor een hogere kwaliteit in de schoolomgeving en uiteindelijk voor vermindering van pestproblemen op school. In effectieve scholen is het welbevinden en leren van alle leerlingen een verantwoordelijkheid dat door het gehele team wordt gedeeld (Charlton & David, 1993). Wat wil zeggen dat alle leerkrachten niet alleen werk maken van het versterken van het welbevinden en de leerprestaties van de eigen leerlingen maar even goed van andere leerlingen, door toe te zien op het naleven van de gedragsregels en door het invoeren van probleemoplossende methoden wanneer zich pestproblemen voordoen (Midthassel&Ertesvag, 2008). Er kan geconcludeerd worden dat er voor het schoolteam een belangrijke rol is weggelegd in het voorkomen van pestgedrag (Kochenderfer-Ladd&Pelletier, 2008).

CBS De Wegwijzer wil haar leerlingen een veilige pedagogisch klimaat bieden, waarin zij zich harmonieus en op een prettige en positieve wijze kunnen ontwikkelen.

Wij vinden dat de kinderen gebaat zijn bij een ordelijk schoolklimaat. We proberen daarom regels te hanteren, waarbij orde, regelmaat, veiligheid, rust en structuur de uitgangspunten zijn.

Wij willen een school zijn waarin het versterken van het geloof in eigen kunnen, zowel bij de leerkracht als de leerling, centraal staat. Wij vinden het belangrijk dat wij een school zijn waar iedereen zich waardevol en gewaardeerd voelt, waar kinderen graag naar toe komen en waar een goede, open relatie heerst tussen alle betrokkenen.

Wat wordt er verstaan onder pesten?

* **Plagen:** is vaak incidenteel, onbezonnen en spontaan negatief gedrag.

Met andere woorden het is eerder een onschuldige eenmalige activiteit waarbij humor een rol kan spelen. Het herhaaldelijk en langdurig karakter ontbreekt hier. Het plagen speelt zich af tussen twee (kinderen of groepen) min of meer gelijken.

- er is sprake van gelijkwaardigheid
- er is sprake van wisselend "slachtofferschap"
- humoristische insteek
- vindt incidenteel plaats

* **Pesten:** wanneer een leerling gepest wordt, betekent dit dat hij/zij continue het slachtoffer is van pesterijen. Wat hij/zij ook doet, het is nooit goed. Het pesten speelt ook niet tussen twee gelijken, maar de onmacht van het slachtoffer staat tegenover de almacht van de pester.

- er is sprake van machtsverschil
- er is sprake van één en dezelfde slachtoffer
- het is kwetsend
- het gebeurt vaak/ voortdurend en systematisch

Het pestgedrag draait niet alleen om de pester en het gepeste kind. Op de achtergrond is er een zwijgende groep kinderen bij betrokken. Zij vormen het publiek voor de pester, waaraan hij zijn succes afmeet. Er zijn echter ook kinderen die pesten afkeuren, maar zich er niet mee bemoeien. Verder zijn natuurlijk de ouders in het geding. Zij worden dagelijks geconfronteerd met een emotioneel kind of krijgen thuis stoere verhalen te horen. En dan is er de leerkracht. Hij/zij heeft de groep elke dag in de klas en kan iets doen aan de veiligheid van alle kinderen die aan hem/haar zijn

toevertrouwd. Niemand mag de ogen sluiten voor pestgedrag. Ouders, leerkrachten, leerlingen, directies en besturen moeten er samen iets aan doen.

Voorbeelden van specifiek pestgedrag:

Verbaal:

- Vernederen
- Schelden
- Dreigen
- Belachelijk maken/ uitlachen
- Kinderen een bijnaam geven
- Gemene briefjes schrijven
- Via de computer gemene en kwetsende tekstberichten sturen

Fysiek:

- Trekken, duwen, spugen
- Schoppen, laten struikelen
- Krabben, bijten, haren trekken

Intimidatie:

- Een kind achterna blijven lopen of opwachten
- Een kind in de val laten lopen, klem zetten of doorgang versperren
- Een kind dwingen om iets af te geven
- Een kind dwingen bepaalde handelingen te verrichten bijv. geld of snoep meenemen

Isolatie:

- Het kind niet uitnodigen voor partijtjes en andere activiteiten.
- Uitsluiten: het kind mag niet meedoen met spelletjes, niet meelopen naar huis.

Stelen of vernielen van bezittingen:

- Afpakken van schoolspullen, kleding of speelgoed

Digitaal pesten:

- Anonieme (tekst)berichten versturen
- Schelden, roddelen, bedreigen
- (gemanipuleerde) Foto's van mobieltjes en webcams plaatsen
- Haatprofielen aanmaken
- Virussen sturen
- Wachtwoorden stelen en misbruiken

Standpunt/visie school ten aanzien van pesten

Pesten is een wezenlijk en groot probleem. Pestgedrag vind je bij kinderen van alle leeftijden en in alle bevolkingsgroepen. Het is belangrijk om een duidelijk en helder beleid te hebben waar alle betrokkenen op kunnen terugvallen in voorkomende gevallen.

Natuurlijk is het beter om pesten te voorkomen door het scheppen van een goed pedagogisch klimaat en daar gaat dan ook in eerste instantie de aandacht naar uit. De leerkrachten bevorderen deze ontwikkeling door het scheppen van een veilig klimaat door middel van groepsvormende activiteiten en een prettige werksfeer in de klas en op het schoolplein.

Ons pedagogisch uitgangspunt is dat alle leerlingen respectvol met elkaar moeten leren omgaan. Dat leerproces verloopt meestal vanzelf goed, maar het kan voorkomen dat een leerling systematisch door andere kinderen wordt gepest. Dan kan een leerling zo in de knoop komen met zijn schoolomgeving, dat de ongeschreven regels niet meer voldoende veiligheid bieden en daarmee de gewenste ontwikkeling van de leerling onderbreken en/of doen stagneren. In een dergelijk geval is het van groot belang dat de leerkracht onder ogen ziet dat er een groot probleem in zijn/haar groep is. In een klimaat waarin pesten gedoogd wordt, worden ook de pedagogische structuur en de veiligheid daarin ernstig aangetast. Voor CBS De Wegwijzer is dit een niet te accepteren en ongewenste situatie.

Dit protocol is een vastgelegde wijze waarop we het pestgedrag van leerlingen in voorkomende gevallen benaderen. Het biedt alle betrokkenen duidelijkheid over de impact, ernst en ook specifieke aanpak van dit ongewenste gedrag.

Schoolregels

De waarden die wij op onze school hanteren zijn de waarden uit de methode: 'Goed gedrag'. Deze methode zetten wij naast de methode Kwink in voor het sociaal emotioneel leren. Met alle groepen van de school hebben wij samen de belangrijkste regels opgesteld aan de hand van de waarden: Respect, veiligheid en verantwoordelijkheid (zie bladzijde 8 van dit gedragsprotocol).

Preventieve maatregelen pesten

De school hanteert twee methodes voor sociaal emotioneel leren 'Kwink' en 'Goed gedrag'. Kwink is een online methode voor sociaal-emotioneel leren (SEL). Inclusief burgerschap, sociale integratie en mediawijsheid. Voor groep 1 t/m 8 van het primair onderwijs. Kwink biedt een doordacht SEL-programma, gebaseerd op de laatste wetenschappelijke inzichten. Praktisch, leuk en altijd actueel. Gericht op preventie (van bijvoorbeeld pesten op school) en de kracht van een veilige groep. Onder andere vanuit de principes van PBS (Positive Behavior Support). Goed gedrag is gericht op de algemene regels. Deze methode maakt de regels buiten de klas duidelijk. Hierbij kunt u denken aan de volgende ruimtes: het schoolplein, de gang, de toiletten, de teamkamer en het kantoor van de directie. De methodes wisselen elkaar per week af, zodat er iedere schoolweek aandacht is voor de sociaal emotionele ontwikkeling van de leerlingen.

Deze doorgaande leerlijn voor de sociaal-emotionele vaardigheden helpt leerlingen bij hun sociale weerbaarheid en emotionele ontwikkeling. Anderzijds leren leerlingen zich 'te gedragen': welk gedrag past bij welke situatie? Welk gedrag kan door anderen als hinderlijk en kwetsend worden ervaren? Ook op die ondersteuning mogen kinderen rekenen. Het draagt bij aan een goed pedagogisch en veilig schoolklimaat en het kerndoel burgerschap.

De school hanteert twee keer per jaar de volgende signaleringsinstrumenten:

Op groepsniveau:

- Afname sociogram (afname in oktober en april). De uitkomsten worden met de intern begeleider en gedragspecialist besproken en eventuele vervolgstappen worden gepland.
- Afname van leerling-vragenlijst ZIEN. De uitkomsten worden met de intern begeleider besproken en eventuele vervolgstappen worden gepland.

Op individueel niveau:

- De Kwink van de week en de opgestelde omgangsregels/afspraken (3 waarden) hangen zichtbaar in elke groep en in de openbare ruimtes van de school. Deze omgangsregels worden aan het begin van elk cursusjaar met de leerlingen doorgenomen en zijn ook gedurende het lopende cursusjaar regelmatig gespreksonderwerp. Tijdens de informatieavond (aan het begin van het schooljaar) worden de ouders over deze omgangsregels en het opgestelde gedrag/pestprotocol geïnformeerd.
- Omgangsregels en het pestprotocol zijn in dit gedragsprotocol opgenomen.
- Tijdens de pauzes is er pleinwacht op het schoolplein aanwezig. De school werkt met een pleinwacht rooster.
- Om meer overzicht te creëren heeft de school verschillende pauzemomenten ingesteld.
- Ook op het schoolplein gelden de drie waarden. Bij overtreding van de schoolpleinregels wordt het stappenplan van ongewenst gedrag ingezet. Wanneer dit meer dan drie keer per week doorlopen moet worden bij een leerling wordt er contact gezocht met de intern begeleider en de ouders van deze leerling.
- Bij pesten wordt het gehele team geïnformeerd over welke leerlingen het gaat en welke vervolgstappen/afspraken er gemaakt zijn.

Online pesten

Het online pesten ook wel cyberpesten genoemd, onderscheidt zich van traditioneel pesten doordat er wordt gepest met behulp van digitale communicatiemiddelen zoals computers en mobiele telefoons. De volgende signalen zijn vormen van cyberpesten:

- Herhaaldelijk beledigende (anonieme) berichten sturen
- Een genante foto online plaatsen
- Privé gegevens op een site plaatsen
- Wachtwoorden en credits stelen en misbruiken
- Virussen sturen
- Een haatpagina aanmaken op social media

Cyberpesten blijkt in veel gevallen een voortzetting te zijn van wat zich op school afspeelt (Wegge, Vandebosch & Eggermont, 2013). Het verschil tussen cyber en traditioneel pesten is dat het cyberpesten zich de gehele dag kan voordoen. Vanaf elke fysieke locatie, anoniem en voor een wereldwijd publiek (Heirman & Walrave, 2009). De pester probeert in vele gevallen zijn identiteit online te verbergen. Cyberpesterijen vallen daardoor ook dikwijls buiten de view van leerkrachten en schooldirecties (Vermande, Van der Meulen, & Reijntjes, 2015).

Verantwoordelijkheid van de school

Soms gebeurt pesten buiten de school. Toch heeft de school er veel last van. Het ruziën en pesten gaat op school door. Schoolresultaten lijden eronder. Er ontstaat een onveilig klimaat. Kinderen kunnen minder goed leren. Pesten heeft effect op het schoolklimaat.

Hoe kun je cyberpesten voorkomen?

- 1) Toepassen en actualiseren van het pestprotocol.
- 2) Leerlingen bewust maken van de gevaren op internet, de effecten van cyberpesten en de strafbare feiten.
- 3) Afspraken van internetgedrag opstellen door samen met de leerlingen regels te maken.
- 4) Pesten bespreekbaar maken in de klas en leerlingen elkaar daarop laten aanspreken.
- 5) Sancties van het pestprotocol consequent toepassen.
- 6) Schoolreglement aanpassen. Bijvoorbeeld: 'het maken van opnames van medeleerlingen en leerkrachten zonder toestemming kan leiden tot schorsing/verwijdering/disciplinaire maatregelen'.
- 7) Opleiden van medewerkers in de school (ook onderwijsondersteunend personeel) is noodzakelijk.
- 8) Ouders informeren door een ouderavond. Ouders zijn in het algemeen niet goed op de hoogte van wat hun kind op internet doet. Alleen door met de ouders samen te werken, is cyberpesten aan te pakken.
- 9) Laat leerlingen het Diploma Veilig Internet behalen, zie de website: [Ik Surf Veilig](#). In de bovenbouwgroepen zetten wij preventief in op het behalen van het bovenstaande diploma.
- 10) De Nationale Academie voor Media en Maatschappij heeft 15 tips voor veilig twitteren. Met deze tips kun je twitter leuk en veilig houden.

Hoe kun je cyberpesten aanpakken?

Voorbeeld 1 Een naaktfoto van een leerling is op het internet geplaatst:

- Luister naar de leerling.
- Toon begrip en veroordeel niet.
- Neem contact met de ouders op.
- Meld dit bij de contactpersoon of vertrouwenspersoon.
- Meld dit bij de provider met verzoek tot verwijdering van de foto.
- Adviseer de ouders aangifte bij de politie te doen.
- Probeer de dader te achterhalen.
- Voer maatregelen richting dader uit.

Voorbeeld 2 Een leerling wordt steeds lastig gevallen (stalking):

- Leer de leerling assertief te zijn: nee zeggen, contact afsluiten.
- De leerling niet laten ingaan op de stalker.
- Breng de ouders op de hoogte.
- Adviseer de ouders en de leerling om bewijslast te verzamelen.
- Adviseer de ouders aangifte bij de politie te doen.

Voorbeeld 3 Over een leerling wordt geroddeld via whatsapp:

- Geef steun en luister naar de leerling.
- Adviseer de leerling berichten te bewaren en op te slaan.
- Probeer de dader te achterhalen via systeembeheerder en slachtoffer.
- Bespreek het met de mentor/trouwenspersoon.
- Spreek de pesters aan.
- Voer eventueel een klassengesprek.
- Neem contact met de ouders op.
- Probeer de dader op te sporen. Soms is de identiteit van de dader te achterhalen door uit te zoeken van welke computer op school het bericht is verzonden. Je gebruikt daarvoor de zogenaamde logfiles van de school-server (centrale computer). Vanzelfsprekend heb je daar wel (technische) ondersteuning van een ICT-coördinator, systeembeheerder, en/of externe beheerder voor nodig.
- Ga na wanneer het bericht verstuurd is en welke klas op dat moment gebruik heeft gemaakt van de computers. De stijl van het bericht en eventuele taalfouten kunnen de dader verraden. De dader kan wellicht ook worden gevonden door in de klas te praten over wat er is gebeurd. Soms is het niet mogelijk een dader te achterhalen en zit er niets anders op dan het effect te minimaliseren. Dat kan het beste door het slachtoffer op het hart te drukken niet te reageren op haatmail of andere ongewenste berichten.

Blokken van afzenders

Sommige programma's hebben de mogelijkheid om specifieke afzenders te blokkeren. Op den duur loont het wellicht de leerling een nieuw mailadres te geven. Vertel de leerlingen dat ze altijd heel voorzichtig moeten zijn met het doorgeven van hun mailadres aan anderen.

Cyberpesten is strafbaar

Er zijn verschillende vormen van cyberpesten die strafbaar zijn. Daar is meer over te lezen op: Cyberpesten wat is strafbaar? Leerlingen realiseren zich dat vaak niet. Ook wanneer het slachtoffer lichamelijk letsel of materiële schade is toegebracht, kan de politie worden ingeschakeld.

Informatieve websites over digitaal pesten:

www.dekinderconsument.nl

www.iksurfveilig.nl

www.internetsoa.nl

www.i-respect.nl

4.1 Het pestprotocol

Een protocol is een gedragsovereenkomst, in de vorm van een aantal uit te voeren stappen.

1. Gesprek met betrokken leerlingen onder leiding van de groepsleerkracht; met name met de pester(s) en slachtoffer(s). Het gesprek met de pester(s) heeft een waarschuwend functie. De afspraken over gewenste gedragsverbetering binnen gestelde termijn worden schriftelijk vastgelegd (dossier). Ouders van beide partijen worden geïnformeerd. Antipestcoördinator en gedragspecialist worden geïnformeerd door de groepsleerkracht. Indien nodig ontwerpen de Antipestcoördinator en gedragspecialist een samenhangende aanpak.
2. De naleving van de gemaakte afspraken wordt gecontroleerd en bijgehouden door de groepsleerkracht binnen een termijn van 4 weken, pestincidenten worden vastgelegd (dossier). Antipestcoördinator en gedragspecialist checken de stand van zaken bij ouders van het gepeste kind en de groepsleerkracht.
3. Als het pestgedrag niet stopt, volgt een tweede gesprek met de pester(s) en hun ouders onder leiding van de schoolleiding. Pesters krijgen opnieuw vier weken om het gedrag aan te passen, tevens kan begeleiding van de gedragspecialist ingezet worden om wel tot gedragsverandering te komen. Daarnaast worden er (pedagogische) strafmaatregelen genomen tegen de pesters (dossier). De Antipestcoördinator en gedragspecialist coördineren de samenhangende aanpak.
4. De naleving van de gemaakte afspraken wordt gecontroleerd en bijgehouden door de groepsleerkracht binnen de termijn 4 weken, pestincidenten worden vastgelegd (dossier). De antipestcoördinator checkt de stand van zaken bij groepsleerkracht en de ouders van het gepeste kind.
5. Als het pestgedrag na bovenstaande maatregelen niet stopt, wordt een interne schorsing aan de pesters opgelegd door de schoolleiding, tevens wordt verplichte begeleiding/hulpverlening ingezet om tot gedragsverandering te komen (dossier). De gedragspecialist wordt geïnformeerd door de directie en coördineert een samenhangende aanpak.
6. Indien het pestgedrag aanhoudt na bovenstaande maatregelen, kan de school overgaan tot een definitieve verwijdering van de pester(s), hierbij volgt de schoolleiding het 'protocol schorsing en verwijdering' (dossier). De Antipestcoördinator en gedragspecialist worden geïnformeerd door de schoolleiding.

Tips voor ouders van kinderen die pesten:

- Neem het probleem serieus.
- Besef dat elk kind de kans loopt om pester te worden.
- Vertel uw kind wat hij/zij doet en wat het effect van zijn handelen heeft op het gepeste kind.
- Besteed extra aandacht aan uw kind.
- Stimuleer uw kind tot het beoefenen van een sport.
- Geef zelf het goede voorbeeld.
- Corrigeer ongewenst gedrag en benoem/ beloon het gewenste gedrag.
- Maak uw kind duidelijk dat u pesten niet tolereert en dat u zich achter de aanpak van de school stelt.

Tips voor alle ouders:

- Neem de ouders van het gepeste kind serieus.
- Stimuleer uw kind om op een vriendelijke en positieve manier met anderen om te gaan.
- Corrigeer uw kind bij ongewenst gedrag en benoem/beloon gewenst gedrag.
- Leer uw kind om voor anderen op te komen.
- Leer uw kind het verschil tussen klikken en voor elkaar opkomen.
- Leer uw kind om voor zichzelf op te komen op een positieve manier (niet gewelddadig).

Bijlage 5 Schorsing en verwijdering

5.1 Time-out, schorsing en verwijdering van een leerling

Op de elf scholen van Stichting VCO Harderwijk-Hierden streven we naar een veilig schoolklimaat voor iedereen. Veelal slagen we hier in. Vanzelfsprekend lukt dit niet altijd. In dergelijke situaties zijn we soms genoodzaakt tot het toepassen van een time-out, een schorsing of zelfs een verwijdering van een leerling.

Binnen VCO Harderwijk-Hierden hebben we hiervoor heldere afspraken gemaakt met elkaar, om duidelijkheid te scheppen naar alle partijen over het proces en de procedure die dan gevolgd wordt.

Schorsing van een leerling vindt nooit plaats van het ene op het andere moment. Daar gaat een proces aan vooraf waarin regelmatig contact is geweest tussen betrokkenen gericht op verbetering van het gedrag van de desbetreffende leerling.

Al is geen traject aan elkaar gelijk als het gaat om ongewenst leerlinggedrag, er zijn wel grote lijnen aan te geven volgens welke een proces wordt aangepakt.

- Ieder schooljaar starten we in de groepen met het opstellen van regels en afspraken. Deze worden opgesteld en/of besproken met de leerlingen en vervolgens door hen "ondertekend". Deze "overeenkomst" wordt zichtbaar opgehangen in de groep.
- De school- en pleinregels worden besproken in de groep.
- Indien een kind ongewenst gedrag vertoont, gaat de leerkracht in gesprek met deze leerling en probeert zo te achterhalen waarom deze leerling dit gedrag vertoont. Van daaruit worden afspraken gemaakt tussen de leerling en leerkracht. Eventueel worden deze afspraken besproken met de groep. En worden de ouders gebeld.
- De leerkracht maakt een notitie van dit gesprek en de afspraken in het leerlingvolgsysteem.
- Indien de afspraken niet leiden tot het gewenste effect, maakt de leerkracht een afspraak met de ouders. In het gesprek worden de afspraken aangescherpt, wat door de leerkracht weer wordt genoteerd in het leerlingvolgsysteem.
- Blijft de leerling het ongewenste gedrag vertonen, dan maakt de leerkracht een volgende afspraak met ouders én de leerling. In dit gesprek worden de problemen scherp aangekaart. Het kind kan zijn/haar kant van het verhaal vertellen. Er wordt naar oplossingen gezocht. Wellicht zijn er aanvullende afspraken nodig of moet er hulp of begeleiding extern gezocht worden. De Intern begeleider en/of directielid neemt altijd deel aan het gesprek.
- De leerkracht noteert de uitkomsten in het leerlingvolgsysteem.
- Na zes weken volgt een evaluatie gesprek.

5.2 Protocol Time-out, schorsing en verwijdering van een leerling.

Op onze school wordt gestreefd naar een veilig schoolklimaat. Hiertoe bieden wij de kinderen duidelijke structuren en regels en benaderen wij de leerlingen positief, waarbij we vertrouwen uitstralen met betrekking tot de mogelijkheden van de kinderen.

Ten aanzien van ongewenst en/of agressief gedrag hanteren wij een protocol.

Door deze maatregelen lukt het in bijna alle gevallen ongewenst gedrag niet te laten escaleren. In uitzonderlijke situaties is het echter toch noodzakelijk zwaardere maatregelen te treffen als een time-out, schorsing of zelfs verwijdering van een leerling. Hierbij wordt gebruik gemaakt van een procedure voor Schorsing en Verwijdering .

Schorsing en zeker verwijdering van leerlingen zijn ingrijpende maatregelen die niet snel toegepast worden. Toch worden indien noodzakelijk deze zware maatregelen getroffen.

Onderstaande procedure geeft de voorschriften voor een eventuele time-out, schorsing of verwijdering, zodat een zorgvuldige behandeling van het betrokken kind en de ouders gewaarborgd is.

Ten diepste zijn er twee oorzaken voor verregaande maatregelen als schorsing en verwijdering namelijk een ernstig incident en handelingsverlegenheid van de school ten aanzien van de onderwijsbehoefte van de leerling.

Onder een ernstig incident wordt verstaan:

- Voortdurend, storend en/of agressief (verbaal of fysiek) gedrag van de leerling.
- Bedreigend of agressief gedrag van ouders/verzorgers van de leerling.

Hierbij is van belang dat herhaling niet moet worden uitgesloten en dat er gegronde vrees bestaat dat (het gevoel van) de veiligheid van de andere leerlingen of het personeel en de ongestoorde voortgang van het onderwijs wordt bedreigd.

- Ook kan handelingsverlegenheid een reden zijn om een kind te verwijderen. Wanneer de school geconfronteerd wordt met een onderwijsbehoefte van een leerling waaraan het niet tegemoet kan komen of dat het onderwijs aan de overige kinderen belemmerd wordt, kan er een situatie ontstaan waarin de school geen mogelijkheden meer ziet om dit specifieke kind verder te begeleiden.

In alle gevallen zal er met de ouders of verzorgers contact worden gelegd om de ontstane situatie te bespreken.

5.2.1 Time-out

Een time-out van een leerling houdt in dat het kind tijdelijk wordt afgezonderd van de eigen groep. Een leerling wordt voor een bepaalde periode de toegang tot de eigen groep ontzegd.

- De leerling zal in de time-out periode in een andere klas geplaatst worden.
- Het kind krijgt eigen werk mee voor de tijd dat hij/zij in de andere klas werkt.
- Een time-out wordt gebruikt als ordemaatregel (en als opvoedkundige strafmaatregel voor de betrokken leerling).
- Een time-out zal altijd één of meerdere dagdelen duren.

Een leerling kan een time-out krijgen als deze door zijn/haar storend, ongewenst of agressief gedrag de gang van zaken in de klas dermate verstoort dat anderen (medewerkers en/of medeleerlingen) daar (in ernstige mate) hinder van ondervinden.

- De ouders ontvangen bij een time-out van de leerling een bericht van de leerkracht en er wordt een incident melding onder notitie gemaakt in het LOVS over de gemaakte afspraken.
- Na nogmaals een time-out in een andere groep wordt er weer een incident melding onder notities in het LOVS gedaan en worden de ouders uitgenodigd voor een gesprek op school om over het ongewenste gedrag van de leerling te praten.
- Na drie maal een time-out in een andere groep volgt een time-out buiten de school (schorsing).

Van het gesprek met de ouders wordt een verslag gemaakt. Dit wordt ter tekening (voor akkoord of voor gezien) aan de ouders aangeboden. Ouders mogen hun eigen commentaar aan het verslag toevoegen. Lukt dit niet door onwil van de ouders dan wordt het verslag aangetekend toegestuurd. Als ouders hun medewerking weigeren om het gedrag van hun kind te verbeteren, dan kan de time-out de eerste stap zijn op weg naar de definitieve verwijdering van de leerling.

5.2.2.Schorsing

Schorsing van een leerling houdt een tijdelijke verwijdering (van school) in. Een leerling wordt voor een bepaalde periode de toegang tot de school ontzegd. In de meeste gevallen zal dit plaatsvinden wanneer er een volgend ernstig incident plaatsvindt of in gevallen van bijzonder ernstige incidenten. De ouders ontvangen een ingevuld incident formulier en een brief. Een kopie van dit formulier en de brief worden in het dossier van het kind gedaan. Schorsing van een leerling wordt gebruikt als ordemaatregel (en als strafmaatregel voor de betrokken leerling) en soms als voorbereiding op een definitieve verwijdering.

Een leerling kan geschorst worden als deze door zijn storend, ongewenst of agressief gedrag de gang van zaken in de school dermate verstoort dat anderen (medewerkers en/of medeleerlingen) daar in ernstige mate hinder van ondervinden. Een schorsing kan ook plaatsvinden als de aanwezigheid van de leerling door anderen als lichamelijk of psychisch bedreigend ervaren wordt of als een daad van een leerling als dermate ernstig wordt ervaren (een ontoelaatbaar voorval) dat schorsing gerechtvaardigd wordt geacht. Ook bedreigend of agressief gedrag van de ouder(s)/verzorger(s) van de leerling, waarbij herhaling niet is uitgesloten en waardoor gegronde vrees is ontstaan voor de veiligheid van de medewerkers of voor de ongestoorde voortgang van het onderwijs, kan een reden tot schorsing zijn.

Schorsing is altijd een besluit dat genomen wordt door de directie, na overleg met de betrokken leerkracht en de intern begeleider. Indien besloten wordt tot schorsing worden uiteraard de ouder(s)/verzorger(s) ingelicht in een persoonlijk gesprek. Van het gesprek wordt een verslag gemaakt dat ook door de ouders wordt ondertekend. Het getekende verslag wordt aan de ouders overhandigd of aangetekend toegestuurd.

Het definitieve schorsingsbesluit wordt vervolgens schriftelijk en aangetekend aan de ouder(s)/verzorger(s) toegestuurd. Hierbij wordt de schorsing gemotiveerd en wordt melding gedaan van de bezwaarprocedure. Ook aan het bestuur, de leerplichtambtenaar en de inspectie wordt melding gedaan van de schorsing door toezending van het schorsingsbesluit.

Kenmerkend voor een schorsingsperiode is dat de inspanningsverplichting tot onderwijs jegens de leerling in stand blijft. Dat zal doorgaans met zich meebrengen dat tijdens de schorsing huiswerk zal worden meegegeven.

Over eventueel te maken toetsen worden afspraken gemaakt.

Een schorsingsperiode zal over het algemeen slechts één of enkele dagen duren. De maximale periode dat een kind geschorst wordt, is één week. Bij recidive is een langere schorsingsperiode mogelijk, tot maximaal acht weken. Deze maximale periode wordt alleen gehanteerd als de schorsingsperiode een voorbereiding is op een definitieve verwijdering.

Bij besluit tot schorsing voor elke periode wordt het bevoegd gezag (bestuurder VCO H&H) op de hoogte gesteld.

Tegen het besluit tot schorsing kan door de ouder(s)/verzorger(s) volgens de geldende klachtenregeling bij de school en het bevoegd gezag bezwaar worden aangetekend. Aansluitend kan het bezwaar in beroep komen bij de administratieve kamer van de kantonrechtbank. Het besluit tot schorsing wordt door het enkele feit van het indienen van een bezwaarschrift niet opgeschort.

5.2.3 Verwijdering

Definitieve verwijdering van een leerling is de meest ingrijpende maatregel die de school kan treffen. Voordat hiertoe besloten wordt, vindt daarom uitgebreid overleg plaats tussen alle betrokkenen. Een leerling die verwijderd is, wordt definitief de toegang tot de school ontzegd. Gezien het feit dat deze maatregel zeer ingrijpend is, zal een besluit tot verwijdering altijd worden voorafgegaan door een schorsingsperiode.

Verwijdering van een leerling wordt toegepast als de betrokken leerling door zijn storend en/ of agressief gedrag de gang van zaken in de school dermate verstoort dat anderen (medewerkers en/of medeleerlingen) daar regelmatig of voortdurend in ernstige mate hinder van ondervinden.

Verwijdering kan ook plaatsvinden als de aanwezigheid van de leerling door anderen regelmatig of voortdurend als lichamelijk of psychisch bedreigend ervaren wordt of als een daad van een leerling als dermate ernstig wordt ervaren (een ontoelaatbaar voorval) dat schorsing van de leerling niet als voldoende maatregel kan worden gezien. Ook bedreigend of agressief gedrag van de ouder(s)/verzorger(s) van de leerling, waarbij herhaling niet is uitgesloten en waardoor gegronde vrees is ontstaan voor de veiligheid van de medewerkers of voor de ongestoorde voortgang van het onderwijs, kan een reden tot verwijdering zijn.

Het besluit tot verwijdering van een leerling kan ook genomen worden op grond van handelingsverlegenheid van de school. Wanneer de school geconfronteerd wordt met een onderwijsbehoefte van een leerling waaraan het niet tegemoet kan komen of dat hierdoor het onderwijs aan de overige kinderen belemmerd wordt, kan er een situatie ontstaan waarin de school geen mogelijkheden meer ziet om dit specifieke kind verder te begeleiden. In eerste instantie zal dan met de ouders gesproken worden over verwijzing naar een meer passende onderwijsvorm. Komt men niet tot overeenstemming, dan kan besloten worden tot verwijdering.

Verwijdering is altijd een besluit dat genomen wordt door het bevoegd gezag, na overleg met de betrokken leerkracht, de intern begeleider, de directie en eventueel andere betrokkenen. Indien besloten wordt tot verwijdering, worden de ouder(s)/verzorger(s) in een persoonlijk gesprek gehoord en ingelicht. Van dit gesprek wordt een verslag gemaakt dat getekend wordt door bevoegd gezag en (eventueel voor gezien) door de ouder(s)/verzorger(s).

Het verwijderingsbesluit wordt vervolgens schriftelijk aan de ouder(s)/verzorger(s) meegedeeld. Hierbij wordt de verwijdering gemotiveerd en wordt melding gemaakt van de inspanningsverplichting van de school gedurende acht weken een andere school of instelling te vinden waar het kind geplaatst kan worden; tevens wordt gerefereerd aan de bezwaarprocedure. De dagtekening van dit besluit markeert het begin van de periode van maximaal acht weken waarin aantoonbaar gezocht zal worden naar een andere school of instelling waar de leerling geplaatst kan worden. Gedurende de periode dat er nog geen andere school of instelling bereid is gevonden de leerling te plaatsen, blijft de leerling ingeschreven en geplaatst op onze school. Gedurende deze periode geldt een schorsingsbesluit.

Indien aantoonbaar gedurende acht weken zonder succes is gezocht naar een school of instelling waarnaar kan worden verwezen of zodra binnen deze periode een andere school of instelling is gevonden die het kind kan opnemen, kan tot definitieve uitschrijving worden overgegaan.

Bij het voornemen tot verwijdering wordt het bevoegd gezag op de hoogte gesteld. Het bevoegd gezag zal overleg voeren met de Inspectie en besluit tot verwijdering over te gaan.

Tegen het besluit tot verwijdering kan door de ouder(s)/verzorger(s) volgens de geldende klachtenregeling bij de school en het bevoegd gezag bezwaar worden aangetekend. Aansluitend kan het bezwaar in beroep komen bij de administratieve kamer van de rechtbank en kan bij de president van de rechtbank een voorlopige voorziening worden gevraagd. Het besluit tot verwijdering wordt door het enkele feit van het indienen van een bezwaarschrift niet opgeschort.

5.3 Voorbeeldbrief schorsing

Kennedylaan 1
3844 BA Harderwijk
0341- 416780

Aan de Ouder(s) / Verzorger(s) van:

Betreft: Schorsing

Geachte Ouder(s)/Verzorger(s),

Zoals wij u op (DATUM) telefonisch hebben medegedeeld, hebben wij helaas het besluit moeten nemen uw kind (NAAM) te schorsen.

(NAAM) laat bij herhaling (beschrijving motief schorsing, b.v. agressief en dreigend gedrag zien, dat gericht is op andere kinderen). De gebruikelijke ordemaatregelen als niet buiten spelen of strafwerk hebben onvoldoende effect. Dat betekent dat (NAAM) voor de duur van (CIJFER) dagen geschorst zal worden en hem de toegang tot de school ontzegd zal worden. U kunt tegen deze beslissing in beroep gaan bij het bevoegd gezag van onze school.

U kunt uw reactie dan richten aan: Stichting Voor Christelijk Onderwijs Harderwijk & Hierden
Veldkamp 33,
3843 BG Harderwijk

Vertrouwend u hiermee voldoende geïnformeerd te hebben.

Hoogachtend,
Directeur CBS De Wegwijzer

cc. Bevoegd gezag/ Bovenschools Management
Inspecteur van het onderwijs
Bureau Leerplicht

5.4 Voorbeeldbrief verwijdering

Aan de Ouder(s)/Verzorger(s) va
Betreft: Verwijdering

Geachte Ouder(s)/Verzorger(s),

Zoals wij u op (DATUM) telefonisch hebben medegedeeld, hebben wij helaas het besluit moeten nemen uw kind (NAAM) van CBS De Wegwijzer te verwijderen.

(NAAM) laat bij herhaling (beschrijving motief schorsing, b.v. agressief en dreigend gedrag zien, dat gericht is op andere kinderen). De schorsingsmaatregelen die de afgelopen periode getroffen zijn hebben onvoldoende effect. Dat betekent dat wij geen andere mogelijkheid meer hebben dan (NAAM) vanaf heden de toegang tot de school te ontfen en hem/haar van school te verwijderen. Wij nemen de inspanningsverplichting op ons om passend onderwijs voor (NAAM) te vinden. De wettelijke duur van deze verplichting bedraagt 8 weken. In deze periode zullen wij (NAAM) voorzien van een huiswerkpakket teneinde de achterstand in het onderwijsproces zo klein mogelijk te houden.

U kunt tegen deze beslissing in beroep gaan bij het bevoegd gezag van CBS De Wegwijzer.
U kunt uw reactie dan richten aan:

CBS De Wegwijzer
Kennedylaan 1
3844 BA
Harderwijk

Vertrouwend u hiermee voldoende geïnformeerd te hebben.

Hoogachtend,
F. ten Klooster
Namens de Stichting VCO Harderwijk & Hierden

cc. Directie van CBS De Wegwijzer
Inspecteur van het onderwijs
Bureau Leerplicht

Bijlage 6 Klachtenregeling

Klacht over het onderwijs	Klacht over de schoolorganisatie	Klacht over het functioneren van personeel	Klacht over ongewenste gedragingen
Bijvoorbeeld: Methodegebruik aanpassingen in het programma toetsing/beoordeling.	Bijvoorbeeld: Vakanties vrije dagen schoolbijdrage inzetten van toets capaciteit.	Bijvoorbeeld: Disfunctioneren slecht management.	Bijvoorbeeld: Seksuele intimidatie Agressie Geweld Racisme Discriminatie Pesten
Gesprek met de groepsleerkracht	Gesprek met de schoolleiding	Gesprek met de groepsleerkracht	Gesprek met de interne vertrouwenspersoon of afhankelijk van de situatie, een gesprek met de externe vertrouwenspersoon.
Indien geen resultaat: Gesprek met de schoolleiding.	Indien geen resultaat: Gesprek met de bestuurder van de stichting.	Gesprek met de schoolleiding	Indien geen resultaat: Klacht indienen bij de klachtcommissie.
Indien geen resultaat: Gesprek met de bestuurder van de stichting.	Indien geen resultaat: Gesprek met de Raad van toezicht.	Indien geen resultaat: Gesprek met de bestuurder van de stichting.	
Indien geen resultaat: Gesprek met de Raad van Toezicht.	Indien geen resultaat: Klacht indienen bij de klachtencommissie.	Indien geen resultaat: Gesprek met de Raad van toezicht.	
Indien geen resultaat: Klacht indienen bij de klachtencommissie.		Indien geen resultaat: Klacht indienen bij de klachtencommissie.	

Bijlage 7 Sociale Kaart

Maatschappelijke Dienstverlening Veluwe

Adres: Wethouder Jansenlaan 76
3844 DG Harderwijk
Telefoon: 0900-230 0 230
www.mdveluwe.nl

Schoolmaatschappelijk werker:

Centrum voor Jeugd en Gezin Harderwijk

Adres: Wethouder Jansenlaan 200
3844 DG Harderwijk
Telefoon: 0341-799904
www.cjgharderwijk.nl

Pactum Jeugd- en Opvoedhulp

Adres: Wethouder Jansenlaan 51
3844 DG Harderwijk
Telefoon: 0341-471700
www.pactum.org

Wijkagent Slingerbos/Stadsweiden

Wijkagent: Arjan Hofmeijer
Telefoon: 0900 – 8844

Bureau Jeugdzorg Harderwijk

Adres: Touwbaan 88
3841 GA Harderwijk
Telefoon: 0341-427144
www.bjzgelderland.nl

Vertrouwenspersoon CBS De Wegwijzer

Nanda Schouten
Adres: Kennedylaan 1
3844 BA Harderwijk
Telefoon: 0341-416780

Kindertelefoon

Telefoon (gratis): 0800-0432
www.kindertelefoon.nl

Literatuurlijst

- Charlton, T. & David, K. (1993) *Managing Misbehaviour in Schools*. London: Routledge.
- Essink, M. (2007). *Excellente scholen in het basisonderwijs*. Enschede: Universiteit Twente.
- Golly, A. en Spragus, J. (2011). *Positive Behaviour Support. Goed gedrag kun je leren! Doelmatige strategieën voor in de school*. Huizen: Uitgeverij Pica.
- Klamer-Hoogma, M. (2012). *Klassenmanagement*. Groningen/Houten: Noordhoff Uitgevers.
- Kochenderfer-Ladd, B., Pelletier, M. E., & Ladd, B. K. (2008). Teachers' views and beliefs about bullying: Influences on classroom management strategies and students'. *Journal of School Psychology*, 46, 431-453.
- Midthassel, U. V., & Ertesvag, S. K. (2008). Schools implementing Zero: The process of implementing an anti-bullying program in six Norwegian compulsory schools. *Journal of Educational Change*, 9, 153-172.
- Oostdam, R.J. (2009). *Tijd voor dikke leerkrachten: Over maatwerk als kern van goed onderwijs*. Amsterdam: Hogeschool van Amsterdam.
- Vermande, M., Van der Meulen, M., & Reijntjes, A. (2015). *Pesten op school: Achtergronden en interventies*, Amsterdam: Boom Lemma.
- Walrave M. & Heirman W. (2009). Cyberbullying: predicting victimization and Perpetration. *Children and society*, 25 (1), pp. 59- 72
- Wegge, D., Bosch van de, H. & Eggermont, S. (2014). Who bullies whom online : a socialnetwork analysis of cyberbullying in a school context. *Communications: the European journal of communication research*, 39(4), 415-434.